

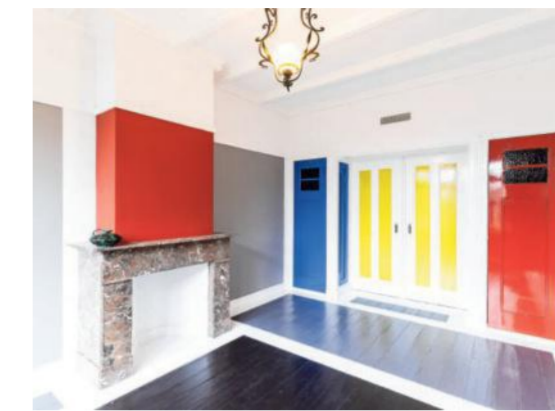
FOTO'S MARK SEKKIUR

In Drachten werden de felgekleurde woonhuizen Papegaaienbuurt genoemd.

Weg met 'home sweet home'

ONAANTASTBARE HARMONIE Het Van Doesburg-Rinsemahuis in Drachten is een afrekening met het oude idee van thuis. Binnen heerst De Stijl met harde hand.

Tekst **Bernard Hulsman**

Baksteen en De Stijl gaan net zo slecht samen als traditie en revolutie, zo laat het haakvormig blokje van 16 'mid-denstandswoningen' uit 1922 in de Torenstraat in Drachten zien. De raamkozijnen, deuren, erkers en dakkapellen die volgens een 'kleurplan' van de oprichter van De Stijl Theo van Doesburg helder rood, geel, blauw en wit zijn geschilderd, vloeken gruwelijk met de bruine bakstenen van de gevels en de smoezelige oranje-bruine dakpannen van de huizen. De 'universele harmonie' waar Van Doesburg in navolging van Piet Mondriaan naar streefde, is ver te zoeken.

Toch had de Drachtense stadsarchitect Cees Rienks de Boer zelf Van Doesburg in 1921 gevraagd om een kleurontwerp voor het exterieur en interieur van het door hem ontworpen plan voor het exterieur en twee glas-in-loodramen boven de deuren van de Winterland-bouwschool die, eveneens naar ontwerp van De Boer, aan de overkant van het huizenblokje in aanbouw was.

De Boer was door Evert Rinsema, schoenmaker te Drachten en vriend van Van Doesburg, geattendeerd op De Stijl. De Boer hoopte met de 'Nieuwe Beelding' van De Stijl de monotonie van zijn baksteenarchitectuur te doorbreken. Hij wilde „woningen maken met bewegende, vrolijke, frisse, lachende gevels”, legde hij later uit.

Voor Van Doesburg was De Stijl veel meer dan een vrolijk, fris stijlje. Hij geloofde heilig dat de Nieuwe Beelding de universele kunst van de toekomst was en dat, als de hele wereld werd vormgegeven volgens de beginselen van De Stijl, 'de nieuwe mens' zou ontstaan. Mondriaan voorspelde zelfs dat het paradijs binnen handbereik lag. Als „het idee 'tehuis' (Home, sweet home)” was verdwenen en „het binnen-

huis niet langer een opeenstapeling van vertrekken” is, maar „een constructie van vlakken in kleur en niet-kleur”, dan kan de mens gelukkig zijn „in het aardsch paradijs door hemzelf geschapen”, zo schreef hij in 1926 in zijn artikel *Neo-plasticisme*.

Papegaaienbuurt

Van Doesburg, die in de jaren 1921-22 hoofdzakelijk in de Bauhaus-stad Weimar verbleef, leverde een totaalontwerp waarin alles aan de Nieuwe Beelding was onderworpen. Hij maakte niet alleen gedetailleerde kleurplannen voor de woningen en het schoolgebouw maar ontwierp ook de tuinen. Die wilde hij beplanten met planten met bloemen in de 'primaire kleuren' (rood, blauw en geel), de 'secundaire kleuren' (paars, groen en oranje) en de 'niet-kleur' wit. Ook deed Van Doesburg De Boer de suggestie om de huizen van beton te maken, en, als dat niet kon, de gevels in ieder geval wit te pleisteren. Maar hierop ging De Boer niet in. Met de aanleg van de Stijluintjes is niet eens een begin gemaakt.

Na de voltooiing van het in primaire kleuren geschilderde blok woningen en het schoolgebouw in oranje, groen en paars kreeg het ensemble al gauw de naam de Papegaaienbuurt. De reacties waren overwegend negatief. In de *Drachtster Courant* werd het blok „totaal mislukt” genoemd en toonde de recensent medelijden met de huurders die zich „met hun inboedel nu maar moesten zien te redden tegenover de kakelbontheid van de vertrekkers”. Maar Van Doesburg was ervan overtuigd dat „de bewoners er dol mee zouden zijn”, als ze er eenmaal zouden wonen. „In een modern geschilderd interieur zouden ze vanzelf de behoefte gaan gevoelen aan frische, blanke of geschilderde meubelen”, verwachtte hij. Zijn vriend Rinsema gaf hem hoop dat zijn ver-

wachting zou uitkomen. Nadat de eerste bewoners erin waren getrokken wilden ze eerst slapen voor hun deuren hangen, liet Rinsema hem weten, maar toen ze er een tijdje woonden, vonden ze hun woningen uiteindelijk 'toch wel mooi'.

Maar later, in de jaren zestig, vertelde De Boer in een interview dat er „haast een oproer” in Drachten was uitgebroken, „toen de kleuren op de huizen zaten”. Het verhaal kwam in de wereld dat Van Doesburgs kleuren kort na de oplevering van de woningen al waren overgeschilderd. Maar een jaar of tien geleden bleek uit een grondig kleuronderzoek dat de Stijlkleuren in de loop van de twintigste eeuw geleidelijk zijn verdwenen.

Bevrijding van materialiteit

In 1988, toen De Stijl in de mode was en primaire kleuren vaak werden toegepast in nieuwbouwhuizen in Nederland, kreeg de Papegaaienbuurt zijn papegaaienkleuren terug, nadat het gemeentebestuur had besloten dat het exterieur van de woningen weer de kleuren uit 1922 zou krijgen. In 2011, toen Van Doesburgs kleuren opnieuw waren verbleekt, nam

Museum Dr8888 zelfs het initiatief om van Torenstraat 3 een museumhuis te maken met een interieur in exact de originele kleuren te schilderen. Ook het exterieur werd weer onder handen genomen. In 2018 opende het Van Doesburg-Rinsemahuis zijn deuren.

In een van zijn vele brieven aan De Boer legde Van Doesburg uit dat het doel van zijn kleurplan was om „de architectuur door kleur van haar materialiteit te bevrijden en in architectonische elementen uiteen te laten vallen”. In het exterieur van het Van Doesburg-Rinsemahuis is dit door de bakstenen gevels faliekant mislukt. Maar binnen, in de keuken, twee kamers en suite beneden en de vier slaapkamers boven, heerst De Stijl op dictatoriale wijze. Alleen de schoorsteenmantel van natuursteen en het grijze behang op de wanden zijn niet bevrijd van hun 'materialiteit'. Verder is het alsof je bevindt in een abstract driedimensionaal De Stijl-schilderij met 'zwevende', door wit omgeven kleurvlakken en lijnen in primaire en niet-kleuren.

In het Drachtense De Stijl-huis is geen spoor te bekennen van het oude idee van thuis dat privacy, huiselijkheid en comfort biedt. Overal heerst de universele, onaantastbare harmonie van De Stijl. Elke eigen inbreng van een eventuele bewoner verstoort het Stijlinterieur, verduidelijkt de krullerige, detonerende art-nouveaulamp die beneden hangt. Elk tapijt zou de compositie van de vloeren bederven, en aan de wanden kan hooguit een De Stijl-schilderij hangen. Zelfs een nieuw-zakelijke stalenbuis fauteuil van Gispen zou met zijn rondingen de strikt rechthoekige orde van De Stijl ernstig storen. Zo is het 'aardsch paradijs' in Drachten alleen bewoonbaar door de 'nieuwe mens', die, in de woorden van Mondriaan, „niets op-zich-zelf is, slechts deel van het geheel en niet meer zijn individualiteit voelt”.

Over deze serie

Nederland is wereldberoemd om zijn woningbouw, van de grachtenhuizen waar in de 17de eeuw de huiselijkheid werd uitgevonden tot de 20ste-eeuwse sociale woningen en de rijtjeshuizen in de vinexwijken. In 'Huiswaarts' schrijft Bernard Hulsman over grote en kleine woonhuizen, van eenkamerwoningen tot kastelen en woonwijken door de eeuwen heen.

nrc vastgoed

Strabrechtse vennen

UW EIGEN VAKANTIEWONING ONBEPERKT EIGEN GEBRUIK

Projectlocatie: Provincialeweg 9 - Someren | strabrechtsevennen.nl

Van tiny houses tot luxe villa's van 4 tot 20 personen

Beleef de pracht en praal van Brabant op het nieuwe premium resort Strabrechtse vennen. Duurzaam gebouwde vakantiewoningen op ruime kavels eigen grond. De ideale combinatie waar investeren en genieten samenkomen.

LAAT U VERRASSEN DOOR DE VERNIEUWDE RENDEMENTEN!

Ruime kavels eigen grond | Zeer gevarieerd aanbod luxe vakantiewoningen | Investeren voor eigen gebruik en/of mooi rendement uit verhuuropbrengsten | Traditioneel en duurzaam gebouwd | Recreatieplas met strand en visvijver | Alles perfect geregeld van verhuur tot beheer | Vrij op naam Verhuurpartner: Roompot / Landal GreenParks

Open dagen 27 & 28 okt

U bent vrijdag 27 en zaterdag 28 oktober van 11 tot 16 uur van harte welkom op de projectlocatie. Onze adviseurs staan voor u klaar om al uw vragen te beantwoorden en u de locatie en modelwoningen te tonen.

Let op! U belegt buiten AFM-toezicht. Geen vergunningplicht voor deze activiteit.

nrc webwinkel
WOONMAAND

Van 320,- 249,-

In de kleuren:

Louis Poulsen Panthella Portable tafellamp

- Draagbare, oplaadbare tafellamp met geïntegreerde LED-module
- Ontworpen in 1971 door Verner Panton
- Geschikt voor buiten (IP44)

De Panthella van designmerk Louis Poulsen werd oorspronkelijk ontworpen in 1971 en staat sindsdien te boek als een van de belangrijkste ontwerpen van Verner Panton. De herkenbare, zachte organische vorm van de tafellamp is niet alleen mooi, maar ook functioneel. De halfronde kap richt het licht naar beneden op het trompetvormige voetstuk dat het licht op een gelijkmatige manier reflecteert. De Panthella 160 Portable is een kleine en draagbare versie van het klassieke ontwerp van Verner Panton.

Voor meer informatie ga naar nrcwebwinkel.nl/panthella